Барыа дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САНТА ОЛОХ

Хаһыат
1931 сыл әлтынньы
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 155 (6603). | 1987 сыл. Ахсынньы 24 күнэ. ЧӘППИӘР. | Сыманата 3 харчы.

«СОЮЗ ТМ-4» КӨТҮҮТӘ

Космос куйаарын чинчийии программатыгар сөп түбэһиннэрэн 1987 сыл ахсынньы 21 күнүгэр Советскай Союзтан хараабыл командира ССРС көмөнөвт-летчига полковник Титов Владимир Георгиевич, бортинженер Манаров Муса Хираманович уонна чинчийээччи-космонавт Левченко Анатолий Семенович саастаахтаах экипаһынан сылаллар «Союз ТМ-4» космическай хараабыл ыытыллыбыт.

Көтүү программатыгар «Союз ТМ-4» хараабылы «Мир» научнай-чинчийии комплексы кытары тиксиһиннэрии көрүлүннэ. Холбоһуктаах көтүү хаамыытыгар «Мир» орбитальнай комплекс экипаһын —Сир чугаһыгар орбитаҕа үһүн кэмнэ үлэлии сылдьар космонавтары Юрий Романенконы уонна Александр Александрову солбуйуу ыытыллыаҕа.

«Союз ТМ-4» хараабыл бортааҕы системалара сөптөөхтүн үлэлиллэр. Табаарыстар Титов, Манаров уонна Левченко доруобуйалара туруга үчүгэй.

(ССТА).

«ДОРУОБУЙА» ПРОГРАММА

Дьон доруобуйатын харыстааһын — дойду социальнай программаларын биир туһайыытынан буолар. ССКП КК уонна ССРС Министрдэрин Советын үөн иккис пятилеткаҕа уонна 2000 сылга диэри кэмнэ иһилиннэриэ доруобуйатын харыстааһыны сайыннарыы уонна ССРС-ка доруобуйа харыстабылын улаатыта тутуу Сүүрүн туһааһыыларыгар баллаҥсыбыт курдук, кини доруобуйата кини дьолун, уйгутун эрэ курдук сыаналаммат. Бу—үлэ онгоруитуотун үрдэтиигэ, дойду экономическай модун ыарын хаҥатыыга, норуот бүттүүнүн уйгутун туһугар наадалаах усулуобуйа.

«Доруобуйа проблематын биһиги кэнэ социальнай позициятан көрүөх тустаахпыт. Итиҥ, туох хаһыак иннинэ, үлэ уонна олох-дьаһах усулуобуйатынан, олох уйгутун таһымынан быһаарылаах» диэн этиллибита ССКП XXVII съезһигэр Кини Комитет Политическай дакылаатыгар.

Итиҥ улахан соруту олоххо киллэриннэн сибэскэтэн тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин профсоюһун райкома оройуон совхозтарыгар 1986—1990 сылларгa рабочайдар үлэлиир усулуобуйаларын, кинилэр медицинскэй көмөнөн хааччыллыыларын салгыы туһсарар дьаһаллары баллаҥсэбитэ.

Рабочайдар үлэлиир усулуобуйаларын туһаайыыга, бастатан туран, илии [illegible] ... ыта. Итиҥ кэрчик кэм устата [illegible] ... ларга суоҕуну уулатыыны, ынах ... ны толоору, оту таҥатыы уонна ноҕуому ыраастааһын 80 бырыһыанын механизациялыыра сөпүк туруоруллубута. Биллиҥи турутуран механизацияаһын эбии аҥылыгы таҥатыыга 13, ноҕуому таһаарыыга 25, уулатыыга 65 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ. Итиҥ кумаахтыыта сүрүллубутунан. Оттон дьыл мөстөлөриттэн көрдөхпө, таҥыллыбыт механизация барыта толоору күүһүнэн туһаныллар буолбатах. Быстахтык ыллахха, «Мүгүдай» совхоз Маралаайытаабы отделениетын «Кэскил» фермаҕар автопоилка аҥарэ, транспортер тоҥон тураллар, үлэһиттэр ноҕуому таачыканан таһаллар. Хотоннор ичэйдэр, тымныыстар. Онон бу хайысханан үлэни күүһүнэн эрэйиллэр. Оноруохха эрэ диэн оноруумуохха, кини экономическай кэдьүүһүн толору суоттуохха, оноһуллубуту кэдьүүстэхтик туһанарга дьону үөрэтиэхха, усулуобуйаны тэрийиэхха.

Сүөсүйүттэр тус бэйэ гигиенатын туһалларыгар, сыныаналларыгар, медицинскэй уонна олох-дьаһах оҥоһуктарын хааччыллалларыгар усулуобуйа кэнэтиллиэхтээх. Программа ыыллыаҕыттан оройуонтан 9 Сүөсүйүт дьиэтэ тутулунна. Онно үлэһиттэри итии аҥылытынан хааччыйыы, сыныаналаҥнарын тэрийии салгыы туһсарыллар. Маннык дьиэлэри механизаторларга, сезонный үлэһиттэргэ эмиэ тутар наадалаах. Биллиҥи оройуонна 2 Механизатор дьиэлэрэ, Киленгнэгэ Отчут дьиэтэ баллар. Бу холобуру аҥыттар батыһаллара эрэйиллэр. Гаражтарга, мастерскойдарга техникаттан сэрэхтээх буолуулуу күүһүрдүөххэ.

Совхозтарга эбэх үлэ күүс рабочай ийэлэр оҕолоро ыарыйдахтарына, кинилэрэ ыарыылыы оҕоруулаарыттан сүтэр. Онон детсадтары, дьаһалалары тутуу, үлэлии тураччыларга кыһаммыыласхтык сыһыанньаны—совхозтар администрацияларын хаан-уруу дьыалалара. Ылыныллыбыт дьаһаллар былааннарын быыстыынан, совхозтар уонна оройуонналаҥы агропромышленнай холбоһук үптэриннэн оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕолорго анаан барыта 580 миэстэлээх аҕыс дьиэ тутуллуохтаах. Итиннэн Болугурга 90, Хадааргa 50 миэстэлээх детсадтар тутуулара саҕаланнылар. Бу үүнэр сылга Агропромстрой таас варианнаах 50 миэстэлээх, «Мүгүдай» совхоз Толоонгно 50 миэстэлээх мас детсадтар тутууларын саҕалыахтара. Ол эрээри итиннэ уоскуйар табыллыбат. Ордук үп-харчы боппуруоһа ыарыах курдук. Онон салайаччылар ордук кимэһиниэх буолаллара эрэйиллэр. Бытаарыы, сыылбатыйыы таһаарыллыбатын эрдэттэн хааччыйыахха.

Үлэһиттэр доруобуйаларын туругун бөҕөргөтүү атын өттүнэн доруобай, чэгиэн-чэбдик олоҥу олохтоохуну, үлэһиттэр духовнай көрдөбүллэрин ордук толорутук хааччыйыыны, эт-хаан өттүнэн сайдыыларыгар усулуобуйаны тэрийэри ирдиир. Аҕыстыт кэмнэ былаанна көрүллэн Ньидьилигэ, Одьулуунга спортивнай саалалар үлэҕэ киллэрилиннилэр. Итиннэ тутуулар аны Мыйдаҕаайыга, Болтогото ыытыллыахтара. Быйыл нүүнү Хаваҕыт кулууба үөрүүлээхтик аһылынна. Маҥнаҕы улахан болҕомтону баар тутуулары нөдьүүстээхтик туһаныыга уруохха. Быстахтык ыллахха, Эрилик Эрэстиин аатынан совхоз Хоптоҕотугар тутуллубут бэртээхэй спортивнай саала быйыл тордус сылын үлэлээбиннэ турар. Чыаннара, Хатылы спортивнай саалаларын туһаныы, көрүү-харайыы эмиэ мөлтөх. Итиҥ итээрэ Культура дьиэлэригэр эмиэ сыһыаннаах.

Программаҕа участковай балыыһалар базаларын бөҕөргөтүү көрүллубута. Онон салайтаран быйыл Мүгүдайга, Хайахсыкка амбулаториялар үлэҕэ киллэрилиннилэр. Болтоготооку фельдшерскэй-акушерскай пуунна капитальнай өрөмүөннэр ыытылыннылар. Ол эрээри итиҥ уоскээбит балаһыанньаны быһаарбат: түүн ФАП-нар кыараҕастарынан, ыарыахтары көрүүгэ-истиигэ, санитарнай-эпидемиологическай режимнаах тутуһуннарыыга ыарахаттар элбэхтэр. Улахан Куолгэ («Чүөмпүчүлү» совхоз) фельдшерскэй-акушерскай пуун олох да анал дьиэтэ суох. Ыарыахтары аһынан-уолунан, эмиэнсоптоох таҥаһынан хааччыйыы эмиэ ситэтэ суох. Ситиҥ барытын олохтуохха, өссө, ыалларбыт ольуттарынан, сүөһү иитэр комплекстарга медпунпары аһыахха. Үлэһиттэр мөстэтигэр физиотерапевтическай уонна сэрэтэр эмтэниилэригэр ыаҕы үөскэтиэххэ.

Доруобуйа харыстабылын Сүүрүн туһаайыыларын дьүүллэһиҥ кэмигэр эбэх соҕун этиилэр киллэрилиннилэр. Туһаанная органнар олоҥу ыытан көрөн ыаллар ууттэриин салаллаҕа ылар, бу дьоһуннаах Программаны ситиһиилээхтик олохтоо киллэриигэ дьон ейүн-саная тын тумэр, ыйытыгы туруорар эбэһинэстээхтэр.

Снимокка: «СОЮЗ ТМ-4» космическай хараабыл бастаны экипаһа (хаҥастан уҥа диэки) экипаж командира ССРС космонавт-летчига Владимир Георгиевич Титов, бортинженер Муса Хираманович Манаров уонна чинчийээччи-космонавт, ССРС үтүөлээх испытатель-летчига Анатолий Семенович Левченко Ю. А. Гагарин аатынан Космонавтары бэлэмнии киинигэ.

А. Пушкарев фотота.
ССТА фотохрониката.

Сыллааҕы ахсааннар чемчейбэр күннэригэр

Түргэтээһин баар

Урунку сылларга объектар сылы баттаһа ахсынньы 31 күнүгэр тиийэ государственнай комиссияҕа туттарыллар үгэстээх баара. «Якутагропромстрой» ПМК-тын коллектива быйыл ити үгэйи ууратта. Быйылгы сыл былааннаах тутуулартыттан, тиһэхтээх автостанция дьиэтэ алтынньы 15 күнүгэр үлэҕэ бэриллибитэ. Уопсайа 3257 тыһ. солк. суумалаах тутар-таҥар үлэлэр бардылар. Былаан 737 тыһ. солк. аһарылынна. Улахан тутуулартан Хадааргa, оройуон киниигэр, Үөрүн Күөлгэ олорор дьиэлэри, Болугурга гараһы аатталыахха сөп.

Коллектив үлэһиттэр олорор усулуобуйаларын туһсарыыга балачча үлэлээтэ. 27 миэстэлээх уопсай дьиэ, 12 квартиралаах олорор дьиэ тутулуннулар.

Үлэ тэтимин түргэтэтии тэрээһини үлэни сэргэхситиннэн ситиһилиннэ. Ыытыллыбыт тутуулар аҥарларын кэриҥэ таһаһыннан барда. Ити—хайа да сылларгар үрдүк көрдөрүү. Тутаччылар охсуулаах үлэҕэн уларыта тутуу иһин куоластарын биэрэллэр.

Быйылгы сыл былааннарын таһынан интернат-оскуолаҕа, эт-үүт комбинатыгар 12-лии квартиралаах олорор дьиэлэр, Киленгнэгэ оскуола, о. д. а. тутулла тураллар. Чурапчыга үлэлээбит Д. Д. Адамов бириигэдэтэ, үтэс курдук, куоталаһыы иннинэ күөҥүгэр иһэр. Мас эрбэтээччилэр К. К. Павлов уонна Ф. Ф. Константинов бириигэдэлэрэ эмиэ тэтимнээхтик үлэлиллэр.

С. НОГОВИЦЫН.

Өнгө дьиэтэ

Болугурга Олох-дьаһах өнгөтүнэн хааччыйар дьиэ аҥылыаҕыттан иһилиннэ улаханнык абыранна. Маниҥ маастардар М. С. Абрамова, С. С. Попов атах таҥаһын туппасаайдык тигэллэр, У. В. Егорова уонна Е. А. Заболоцкая араас былаатыйалары, куртканы, о. д. а. дьон саҥаһынан тигэллэр. Итиннэхэ эбии оройуон киниитэн ый ахсын коҥо сылдьар бириигэдэ кэлэн үлэлиир. Ол курдук соторутааҕыта парикмахер Е. К. Ефремова уонна телемастер М. К. Матвеев кэлэн үлэлээн бардылар. Михаил Ковонович бэйэтин идэтин тахчы баһылаабыт киһи эбит. Ити сырыыгар маастар 600 солк. өгөнү өнордо. Үчүгэйдик диэн кыаммат дьоннуо дьиэлэригэр тиийэн үлэлээтэ.

Болугурдааҕы Өнгө дьиэтин үлэтэ-хамнаҕа туһсан, кэҥэн иһэр. Ол курдук, Мывыла бөҕүөлэгин олохтоохторуттан өнгөнү өнгөрүүтэ саҥаас ылыыта олохсуйда. Коллектив бу саҥан эрэр юбилейдаах сылга үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэ ылынан үлэлээтэ. Сыллары былаанын—3400 солк.—уон биир ыйынан 36438 солк. толордо.

Коллектив ситиһиитин кистэлэҥэ туохханый? Сэбиэдиссэй Е. Д. Дьячковская хас биирдии киһи эпиэтинэһин үрдэтэр үлэ дисциплинэтин бөҕөргөтөр дьаһаллары олохтоото. Бу дьоҕус коллективка борогуусунтар, үлэ кэмигэр хатай хаамаччылар суохтар. Улахан болҕомтоно оноһук хаачыстыбаты уруулар. Үчүгэй [illegible] тролердарынан саҥаастыттар бэйэлэрэ буоллар—маастардар үлэлэригэр туга сыанабыт бэриллэр иһэр. Саҥаччыт саҥа хоту үчүгэйдик толорторбут буоллаҕына, [illegible] ... ниҥ-иҥирах махтал тылларын этэр. Оттон ол үлэһит кинээхэ саамай үрдүк наҕараада—үлэлиирэ кэбүлүүр, айыныылаах буолуута кыаттыыр.

Д. НОЕВ.

Газ киэҥник туһаныллар

«Якутмежрайгаз» трест Чурапчытаабы учаастагын үс үлэһита иһилиннэ олоҕун уйгутун туһсарыыга олус наадалаах дьыалаларын дьарыктаналлар. Кинилэр аанан эрэр сылга оройуон киниигэр 220 газ-оҕону туруордуллар. Итиннэ 800-тэн тахса ыал дьиэлэригэр «күөх толоон» умайар буоллар. Учаастак сыл устата 12 тонна айылҕа таһын батарар былаанаабын хайыы-үйэ толорбута, Оройуонтан таһы туһаныы кэҥиир. Быйыл «Мыйдаҕаайы» совхозка 200 газ-оҕох турда.

В. ИВАНОВ.

Сири үүттэһиҥнэ ультразвук

АШХАБАД. Илиҥнэ Каракумнардааҕы газ промыселларыгар оборудованиелар үлэлэрэ ордук эрэлээх буолла. Ультразвуковой детектоскоптары туһаныы «Туркменнефтегаз» трест специалистара металлическай турбалар эриннэриэрэ кыра да хайа баһыыны аҕыйах секүүндэ иннинэ быһааралларыгар көмөлөһөр. Ивановоо Франковскайдаабы «Геофизприбор» холбоһук специалистарын аҥыннылара газовиктар сылга 200 тыһыынчаттан тахса солкуобайы кэмчилиллэриэхтэрин ныах биэрэр.

(ССТА).

Сибиэһэй виноград

ХАНЛАР (Азербайджанскай ССР). Олохтоох агрокомбинат эргиэн ситиэригэр винограды календары куотан туттарэр. Куорат олохтоохторун Санга дьыллаабы остуолларыгар дьэҥкир дьэрбэлэр бастакы партиллара этиарылынна. Бедөҥ промышленнай плантацияларга отону уһуннун харайар, сойутар установкалар туруорулуннулар.

(ССТА).

ССКП РАЙКОМУН БЮРОТУГАР

Бюро ССКП XXVII съезтин көрдөбүллэригэр сөп түбэһиннэрэн партийнай үлэ стилин уонна ыыматарын уларыта тутууга Эрилик Эристиин аатынан совхоз парткомун үлэтин туһунан боппуруоһу дьүүллэстэ. Бу боппуруоска партком секретара С. И. Никитин отчуота истилиннэ.

Отчуот — уларыта тутууга мэлдьитин ыытаанах экзамен. Партком партийнай активы XXVII съезд ууруахтарын олохчо киллэрилгэ тоһо түмнэ, уруккудуу халыыбынан үлэлиргэн аккаастанна дуо, хаһаайыыннаһын сага усулуобуйатыгар нс кыахтары арыйан туһаҕа таһаарыыга, демократизмы сайынарыыга, дьиссиплиннэни, бэрэдэги бөҕөргөтүүгэ, үлэһиттэр үлэлиир уонна олорор усулуобуйаларын тупсарыыга туох үлэни ыытта, о. д. а.

Партком коммунистар, специалистар, инженерэ-техническэй үлэһиттэр күүстэрин государственнай былааннары толоруугa түмэ тардыыга, тэрээпиийэх уонна дьиссиплиннэлээх буолуулуу бөҕөргөтүүгэ, партийнай тэриллэ бойобуой дьоҕурун үрдэтиигэ балачча үлэни ыытар. Партком мунньахтарыгар номенклатурнай кадрдар бигэргэтиллэллэр, кылаабынай специалистар айар быһаччыла уонна олору толоруу туругун туһунан отчуоттар истиллэлэр. Коммунистар Устаап көрдөбүллэрин уонна туоратаах эбээһинэстэрин толорууларын туһунан отчуоттар истиллэн, кинилэргэ партийнай характеристикалар бигэргэтиллэллэр. Коммунист эпиистэтинэһин үрдэтиигэ үлэ барар. Аастыт икки сылга ССКП алта чилиэнин персональнай эпиистэтинэстэрин туһунан боппуруос көрүлүннэ, партийнай миэрэлээх коммунистары ыытары бирдиилээн үлэ ыытыллар.

Партком мунньахтарыгар икки сылга 19 төгүл идеологическай үлэ, 21 төгүл экономиканы салайыы, 3 төгүл общественнай тэриллэлэр үлэлэрин туоларынан боппуруостар дьүүллэһиллиннилэр. Коммунистары аттаран туруоруута партком солбуох хайысханы туутуһар. Ол курдук хаалыылаах салааларгa—туорахтаах культурены үүнүүгэ 2, тутуу биригэдэтигэр 1, орто звено салайааччыларыгар 6 коммунист ыытылыннылар. Совхозка сүөһү сэлиитэһинин суох оҥоруулуу, 413 үлэһит коллективнай бэдэрээнэ кирэн үлэлэһиннин, хозрасчот ченовай формата олохтоомутун, кыылы ыытыгэ үлэ туһсубутун, капитальнай тутуу далааһына кэҥэтэ-бэтин экономиканы партийнай салайыы учугэй түмүктэрин быһыытынан сыаналыахха сөп.

Эрилик Эристиин аатынан совхозка арыгыта суох чэгиэн-чэбдик олох сиэрин иһин ыытыллыбыт үлэ сыдалана. Ол түмүгэр буруйу оҥоруу икки төгүл аччаата. Ол кинигэр Хонтоово урут 10 буруй оҥоруллубут буоллаҕына, быйыл суох. Хонтоово, Чакыр нэһилиэктэрэ — арыгыны испэттэр зоналара.

Партком уонна сыахтааҕы партийнай тэриллэлэр кыһамныларынан совхоз кини аппаратыгар, отделениеларга туруктаах моральнай - психологическай климат үөскээтэ.

Итиннэ тэҥэ ССКП райкомун бюрота, партком уонна кини секретара С. И. Никитин тэрийэр, политическай үлэлэригэр кэҥэ итэҕэстэр, көтүтүүлэр баалларын ыйда. Уларыта тутуу бытаанныгы олоххо киирэр, партком уларыта тутуу дьыгиэзэх итэбиэнэ буола илик. Толору хаһаайыстыбанай ахсаанга, байонн-байа үбүлэннитигэр кинриигэ, аҕаан-суоттаан үлэлэһиигэ бэлэмнэниигэ үлэ быстар молтох. Партком провагандистар эпиистэтинэстэрин үрдэтиэхтэрэ, экономическай үөрэх оскуолалара 2-3-түү эрэ занятиены ыыттылар. Экономическай сулуусна көҥүүн. Кадрдары сүүмэрдээһиннэ, аттаран туруоруута үлэ коллективтарыгар салайааччылар отчуоттарын истии уонна быыбардааһын курдук демократическай принциптэр кэҥэтиллибэттэр. Рабочайдар ыыластарын үрдэтиигэ специалистар эпиистэтинэстэрэ намыһах. Сүүсүһүттэр 24, механизатордар 39,5 бырыыннаннара эрэ бастакы уонна иккис кылаастаахтар. Фермаларга 10 ыанньыксыт тиийбэт.

Сыахтааҕы партийнай тэриллэлэр үлэ урукку стилиттэн босхолоно иликтэрик үрдүнэн партком жизнэҕэ практическай көмөтө тиийбэт, былааннаахтык отчуоттарын истибэт. Хадаар сыахтааҕы партийнай тэриллэтигэр (партбюро секретара И. В. Софронова) бойобуой дьоҕуру көрүү маҥнайгы этабыгар көрүллүбүт былаан кумааҕыга хаалла. Манна коммунистартан көрдөбүл туруоруллубатаҕа кинилэр баҕалыыр-көҥүлүүр оруоллара наматаһыныгар тиэрэртэ.

Мунньахха көрүллэр боппуруостар үксүгэр көтүмэхтик балэмнэниллэлэр., ыыныллар ууруахтар политическай соруктара чуолкайдамматах. Ууруахтар уонна кинрбит критическэй этиилэр туоран иннилэрин иһитиннэрэн иһин үгэскэ кубулуйа илик. Ууруах туолуутун тэрийиигэ, контуруоллаһыыга партком чилиэннэригэр, партийнай активна, сельсоветтарга, профсоюзнай, комсомольскай, атын да общественнай тэриллэлэргэ тараҕарыы ситэтэ суох.

Партком тэрийэр, идеологическай, политическайдыгар үлэлэригэр баар итиннэ итэҕэстэр кини коллегиальнай салалта органын быыытынан авторитетын уонна оруолун намтаталлар. Ол кэтүүнэн совхозка үлэ оҥоруутуна урдээбөтө, хаһаайыстыба пятилеткэ икки сылын түмүгүнэн государствоҕа үүтү тутта-рыыта 280 тонна иэстээх хаалыыта, сири оҥоруута уонна иниитэн турунтаах үүнүүнү ылыыта пятилеткаҕа ылыллыыта эбээһэтэлистибэтин торлорбокко иһиитэ буоллалар.

ССКП райкомун бюрота партийнай, профсоюзнай, комсомольскай тэриллэлэр уонна хаһаайыстыбанай органнар үлэлэрин уларыта тутууга бытаарыыны таһаарбыт, бойобуой дьоҕуру, коммунистар авангардай оруолларын үрдэтиигэ партбюро секретардарыгар солбуох көрдөбүлү тутуорбатаҕын иһин партком секретарыгар С. И. Никитиигэ ыйыы оҥордо уонна ыйыллыбыт итэҕэстэри уларыта тутуу иккис этабыгар туоратыыга чочуу практическай дьаһалларын ылыллыгар эбээһинэстиир ууруаҕы ылынна.

СОҺУННАР

Одьулуун Советыгар

Народнай депутаттар Одьулуунааҕы сельскэй Советтарын учаастаах сессията буолан аста. Сессия тэрээһин боппуруостары көрдө. Атын үлэҕэ барбытынан сибээстээн М. М. Сидоров исполком председателин босхолонно.

Сессия исполком председателинэн 22 №-дээх быыбардыыр уокурунтан депутат, бу иннинэ Ленскэй оройуонка эпиистэтэх үлэҕэ [illegible] Дмитрий Дмитриевич Петрову бинр [illegible] талла.

«СО» корр.

М. К. Аммосовка аналлаах

Болтого. Олохтоох Культура дьиэтигэр М. К. Аммосов төрөөбүтэ 90 сылы туолуутугар аналлаах тематическай бөчөгөр буолла.

Бөчөгөрдө партбюро секретарын солбуйааччы Х. Д. Михайлова салайан ыытта.

Саха бастакы революционердарыттан бирдэстэрэ, биллиилээх партийнай, государственнай деятель М. К. Аммосов олоҕун уонна үлэтин туһунан дакылааты аҕыс ылаастаах оскуола саха тылыгар уонна литературатыгар учуутала Г. М. Слепцова оҥордо.

Ол кэнниттэн М. К. Аммосовка аналлаах иһитиннэриилэр оҥоһулуннулар, кинигэ быыстапката [illegible], «Сэр бинр буолбат!?» диэн [illegible] Х. Ойуунускай хоһоонун пластинкаттан коллективнай истии тэриллэ.

Бөчөгөргө уорэнээччилэр В. Жирков, Л. Павлуцкая, Д. Готовцева уо. д. а. хоһоонноону аҕыйылара сэҥээрилиннэ.

Норуот тапталлаах уола, толоннеах революционер М. К. Аммосов, бардьон сүрэҕэр мэлдьи тыыннаах, истиҥ, күндү.

Т. ПОПОВА,
«СО» общ. корр.

■ КСК: кедьүүс уонна далааһын ■

ТУҺАЛААХ КЭПСЭТИИ

Мутудайдааҕы КСК уонна АКБ тэрийиилэриэн «Кырдьаҕастан сүбэтин, адъертэн эйэтин ыл» диэн [illegible]аҕа төгүрүк остуол ыытылынна. Онно совхоз администрацията, үлэ ветераннара уонна «Кэскил» ыччат-комсомольскай ферма коллектива кыттыбыт [illegible]ллылар. Кэпсэтии үлэлиамнаһы кедьүүстэхтик [illegible]рийии, кини факторын [illegible]рдэтии туһунан буолла. [illegible]лы бастакынан «Мугу[illegible]» совхоз кылаабынай [illegible]техника А. А. Варлаов ылла. Кини совхоз [illegible] пятилеткаҕа сүөһү ин[illegible]игэр соруктарын туһу[illegible] кэпсээтэ, ордук чуо[illegible], манна ыанньыксыт[illegible]р мустубуттарынан, үү[illegible]ааһын уонна государс[illegible]ва туттарыы туругар, [illegible]ыгы уустук кыстыыны[illegible]ха ордук болҕоотону[illegible]руоохха наадатыгар [illegible]ооннооон тохтоото, оро[illegible] совхозтарын үлэлэрин кылгастык сырдатта. Үлэ ветераннара бэйэлэрин үлэлээн-хамсаан аастыт кэмнэрин, үлэҕэ сыыһыаннарын туһунан кэпсэтилэр, үлэни тэрийиигэ сүбэни-аманы биэрдилэр. Кинилэртэн сорохторун санаалара бу бааллар.

«. . . Оччотооҕу ыарахан дьылларга үлэлиирбитин эрэ билэрбит, ордук хамнас, наҕараада туһунан санаан да көрбөт этибит». «. . . Сүөһү үлэтэ урут даҕаны, билигин даҕаны ыарахан уонна бочуоттаах дьыала. Сүөһүлэрбитин тыыннаах нитэр туһуттан Орджоникидзевскай оройуон Улахан Аанын анараа өттүгэр тиийэ ыытыр этынан уураҕ этибит. Оскуола тутаары бытархан тымныыга 4 атынан бөрөбинэ таспыппыт, кыыгыгы-кылгас былдьаһыктаах күннэгэ от тиэйэрбит, сайаан туруорабыт». «Оччотооҕу дьахтар хаммык да ыарахан, уустук үлэттэн туора турбат этэ. Детсад, дьааһыла эмиэ суова. Онон оҕолорун көрө-көрө производствоҕа кыттара».

Үлэ ветераннарын кэнниларыттан тылы эдэрдэр ылаллар. «Кэскил» ферма старшайа Сарыы Толстоухова: «Бары комсомолец-тарбыт, наставнитынан Н. Д. Гуляев үлэлиир. Итэҕэс-быһаҕас элбэх, онноҕор хотоммут сыбаҕа ситэ илик. Ити сүрүн биричиинэтэ сэлэзиэнэ-ниигэ сытар—мин ыыахтарым турар миэстэлэрэ буолбатах диэн аҥаастаан кэбиһэллэр. Уу баһар автомашина кэмигэр уулу баһан испэт буолан, сылаас уубут суох, автопоилка улахан ангара хам тонон турар. Кыстыкка киирии хойутатыллыбыта эмиэ ыаччыйда. Үлэ ветераннарын хайдах-туох үлэлээн-хамсаан олорбуттарын туһунан соҕо-махтайа иһиттибит. Биһиги даҕаны баар нс кыахтары сатаан туһаннахпытына, туруоруммут сорукпутун толороохпутун сөп».

«Советскай Армия кэккэтиттэн сулууспалаан субу с о т о р у т аҕыта кэлбитим. Тиигэнэ нөрүүтүгэр үлэлээн эрэбин, барыта 80 сүөһүгэ соҕотохпун. Механизация суох. Нөҕүөмү таачыканан таһаарабыт, итии уу суох, транспортер, автопоилка үлэлээбэттэр, хотон сыбаҕа ситэриллэ илик. Улахан тымныы түспүтүгэр электро-уоппут быыкына. Мин тиигэнэлэрим аан таһыгар туралларе, нөҕүөм барыта хам тонно. Аны нуорма оту күн ахсын аччатан иҥэллэр. Биэрэр оппут хаачыстыбата олус куһаган—буруолуу сылдьар. Үлэм ыараханыгар эбии аны отделение комсомольскай тэриллэтин секретара оҥордулар. Туту да истиҥнэ үүйэ-хаайа туттулар. Дьиэр, маннааҕы үлэни-хамнаны ордук үчүгэйдик биэр комсомолец талыллыан сөп этэ»,—диэтэ бойотин этиитигэр Н. Потапов.

Дьэ ити курдук, бүгүҥҥү үлэ-хамнас туһунан кэпсэтиһии буолла.

Онно Маралаайы отделениетын управляющайа Н. Н. Жертин кыттан санаатын атастаста. «Инициативалаах буолуохха. Кыра да боппуруостары салалтаҕа саҕаҕэбэккэ бойэ быһаарарын ситиһиэхха, ис кыахтары таба туһанан балаһыанньаны кеннөөр суоллары булуохха. Үлэ бүтэнитээх түмүгэ туоратаах рабочайтан уонна үлэ коллективыттан тутулуктаах». Отделение управляющайа итинник санааны эттэ.

Бу төгүрүк остуолу тула кэпсэппиттэр хаммык түмүк санааларга кэллилэр?

Бастанныыган, үлэ-хамнас таһаарыылаах, түмүктэрдээх буолуутугар үлэ коллективын оруола, кини фактора үһүлуччу суолталаахтар. Ону олорон аастыт аҕа көлүөнэ холобура көрдөрөр.

Иккиһиэн, боппуруоһу быһаарыыга рабочайдар уонна салалта икки ардыгар мэсчик тэпсии, сэлэзиэнэни баар. Онон чолчу эпиистэтээхтэри буларга уонна кинилэртэн ыйытыгы туруоларга болҕоотону күүһүрдүөхха.

Үсүһүнэн, ыччаттар үлэлиир уонна олорор усулуобуйаларын тупсарыыга чолчу дьаһаллар былааннарын оҥорон олохтоон иһиэхха. Төрдүһүнэн, ыччатка чолчу, эпиистэтээх дьыалаларга сүктэриэхха, инициативалаах буоллаларыгар ыыахта биэриэхха. Ыччаттар производствоны быһаарар күүстэрин наматыыллыахха. Тиһэҕэр, салалта производствоны кытта быһаччы сибээстээх, хардарыта ейөөр истиг сыыһыаннаах буолуута ситиһиллиэхтээх.

Ити курдук, үлэ дьоно түмсэн аҥаастык кэпсэттилэр, үлэҕэ ситиһиилээх буоларга туох мэйдиирин чуолкайдаатылар уонна ону туоратар суоллары биир сүбэнэн тобуллуттар.

Г. МАКАРОВ.

БЕЛОРУССКАЙ ССР. Брестскэй уобалас Барановичскай оройуонун «Мир» бастын комбинат совхоһун үлэтин опытын билсээри республика бары муннуктарыттан кэлэллэр. Хаһаайыстыба үлэһиттэрэ үлэлэриэн эрэ биллэр буолбатахтар. Совхоз фольклориай-этнографическай коллективын толоруутун (снимокка) кинэнник биһириллэр.

ССТА фотохрониката.

■ Оскуола реформатын—олохха! ■

ОБО УОННА СОКУОН

Оройуонка 8253 обургу саастаах оҕолор олороллор. Ити—оройуон нэһилиэнньэтин ангарын кэриэ. Кинилэр хайдахтыгар дьон буола улааталларыттан иниики кэскилбит тутулуктаах. Маныаха биллэр-көстөр оруолу оҕолор советскай Сокуону билэр буолуулара ылар. Төбөөн биһиги обществобыт сайдыыта үрдүк кэрдиискэ тахсар да, соччонон сиэр-майгы социалистическай нуормаларыттан туораһыннар тулуйуллубат буолан иһиэхтээхтэр. Ону биһиги олохпут сайдыыта төлөрү биэргэтэр. Бу оттунан оройуонка балаһыанньа хайдаҕый?

Обургу оҕолор буруйу оҥоруулара сылтан сыл сайаан таһаарылла турар. Ол иһигэр арыгылаһын, уоруу, киһини кырбаһын, о. д. а. курдук ыар буруйдар эмиэ баалларе. Бу туктэрэ көстүүлэр үөскүүллэригэр биричиинэлэр элбэхтэр, бүтүн олорго барыларыгар тохтуу барбакка, үөрэнээччилэри правовой иитии туһунан кэпсэтиэ-биг.

Б. дь. кулун тутар 20 күнэ. Народнай суут ыскаамыйатыгар олорор буруйданаччы М—сокуонай саанын ситэ илик эдэр киһи. Кини быраага оҥостон иҥэн иитиэн баран киһини сирэйгэ охсубут. Быдьар тылынан үөхсүбүт. Ситэ иһин кини икки ыстатыйаҕа түбэспита. Суукка, ол да иннинэ бу ыччаты кытта көлсэтэн көрүүгэ кини ити дьайыыларын иһин сокуонунан ханнык ыстатыйаларга эпиистэтинэхтээбин билбэт. Хомойуох иһин, бу соҕотох чахчы буолбатах. Саҥа үөрэх дьылын аастыт ыйдарыгар нс дьыала үлэһиттэрин белэҕэ оройуон 6 орто оскуолаларыгар, 13 №-дээх СПТУ-ва сылдьан правовой темаларга лекциялары аахта, үөрэнээччилэри кытта бирдиилээн кэпсэттэ. Онно да көстөрүнэн, үөрэнээччилэр сокуону билбэттэр. Сорохтор, бэл холуобунай эпиистинэскэ 16 саастан буолбакка, (оттон ыарахан буруйга—государство уонна бирдиилээн киһи тус бас билиитин уоруу, киһини халаһыы, саны-саадары уоруу, күүһүлэһии, киһини баһырдыы—14 саастарыттан тардыллыахтаахтар) 18 саастарыттан тардыллар курдук саныыллар. Ити ханнык эрэ өттүнэн кыра буруй ахсын буруйга-сэмэҕэ тардыллыбат туһунан санааны, ненүүл барыыны үөскэтэрэ саарбаҕаламмат. Административнай эпиистинэс туһунан эмиэ билбэттэр. Дьиэр, ону кинилэр анал предметкэ VIII ылаастан үөрэтэллэр.

Онон оскуолаларга правовой иитиини эрэ көтөөр, олоххо тугаһатар суоллары көрдүөххэ. Олор ханныктарый?

Партийнай документтэрга сурулларынан, ыччаты правовой иитии—бүтүүммүт дьыалата. Ситиитэн бу дьыалаҕа бары хайдах кыттабыт диэн сиэрдээх ыйытыы үөскүүр.

(Бүтүүтүн 3-с стр. көр).

Хардыылар уонна харгыстар

ОАПХ систематыгар киирэр тэриллэлэр уонна совхозтар күүстэриниэ аанан эрэр сыл 11 ыйыгар 4761 тыһ. солк. суумалаах тутар-таҥар үлэлэр ыытылыннылар. Ити иһиттэн бэдэрээт ньыматтынан 1171,9 тыһ. солк. үлэ толорулунна.

4445 тыһ. солк. суумалаах сүрүн фондалар туһаҕа бэриллиннилэр. Боччумнаах производственнай объектартан Үөнүн [illegible] 150 тобоҕо ньи[illegible]гэнэ, Дьабылыаҕа [illegible]лай мастерской, Киэҥкиҥэ пилорама, Кыстык Кугдаҕа 240 тэбэ сүөһүтэ хотон, Болтоноҕо хонуутааҕы отуу, о. д. а. аатталыахха сөп.

Ыараханнык да буоллар хаһаайыстыбаннай салайааччылар социальнай-культурнай объектары тутуута эргиллэллэр. Быйыл совхозтарга балачча тутуу барда. Хайахсыкка 200 миэстэлээх кулуун туттарылынна. Соловьевка 200 миэстэлээх кулуун дьиэтэ чолугэр түһэрилиннэ, маҕаһыын тутуллар. Дьабылыаҕа спортивнай саала тутуллан мээчик тыаһаата. Хатылыга 200 миэстэлээх киинэ саалата ситэриллэр.

Партия уонна правительство 2000 сыллаахха диэри хас биирдии советскай дьиэ кэргэни туспа квартираналаах хаччыйарга сорук туруорбута. Ити соругу толоруурга киирэн 11 ый түмүгүнэн совхозтар 2378 квадратнай метр кэмнээх 46 квартираны туһаҕа биэрдилэр.

Ордук үчүгэйдик «Мүгүдай» совхоз тутуутун биригэдэлэрэ үлэлээтилэр. Итиннэ старшай прораб Т. Ноговицын тэрээнинээхтик үлэлээбитин бэлиэтиир наада. Мүгүдайдар 13 квартираны туттарар былаанналаахтарын болдьоҕор үчүгэй сыанаҕа государственнай комиссияҕа туттардылар. «Мүгүдай» совхозтан тиэлэх баттаһа Д. Батарин салайааччылаах «Мындаҕаайы» совхоз тутаччылара иһаллэр. Киниилэр 20 квартираны үлэҕэ биэрэргэ сорук туруоруммуттара. Итиннэ 11 ый түмүгүнэн 12-тин үчүгэй хаачыстыбалаахтык туттан туһаҕа киллэрдилэр. Соловьевка уонна Хахыйахха 11 квартираны бу күннэргэ ситэрэн саҥа олороччуларга туттартыахтара. Оттон Карл Маркс аатынан уонна Эрилик Эристинэ аатынан совхозтарга олорор дьиэни тутуута улахан бытаарыы таҕыста. Карл Маркс аатынан совхозка баара-суоҕа икки квартиралаах олорор дьиэ олоххо киирдэ. Икки 4-түү квартираларданах дьиэлэргэ үлэ барбата. Ити одьуулуунар дьиэҕэ наадыйбаттарытан буолбатах, салайааччылар кэскиллээхтик толкуйдаабаттарыттан таҕыста. Эрилик Эристинэ аатынан совхозка 11 ый түмүгүнэн бинир да олорор дьиэ государственнай комиссияҕа туттарыллыбата. Ити кэлэр сылга эдэр специалистары олохсутуута, үлэһиттэри тутуута мөлтөх сабыдыаллаах буолара саарбаҕа суох.

Оройуонтан тутуу хаамыытыгар көрсүүлэр харгыстар аҕыйаҕа суохтар. Ол түмүгэр тутууну кэскиллээхтик ыытыы бириэмэ ирдэбилигэр эпиэттиирдик кыайтарбат. Совхозтарга олохтоохтук тутуулаах дьарыгырар биригэдэлэр суохтарын кэриэтэ. Үгүс тутуулларга күүгүнгэттэн үлэ барбата. Совхозтар ахсын 30-40-нуу киһилээх капитальнай өрөмүөнүнэн уонна саҥа тутуулаах дьарыктанар биригэдэлэри тэриллэр туһунан ОАПХ советын 6. дь. от ыйын 8 күнүнээҕи бириказын туолбата. Тутуута бастаанная үлэһиттэр суохтара «арҕана ыарыы» буолбут эбэх боппуруостары үөскэтэр. Үлэһиттэр кэлэ-бара туруулара тутуу хаачыстыбатыгар охсор, ирдэбилгэ ыарахаттары үөскэтэр. Былаан туолуута иҥнигэстэнэр. Уопсайынан, үлэлиэ суох үлэни былааннаныр саарбахтардаах. Ити барыта болдьохтор ыган кэллэхтэриниэ «саба түһүүнү» үөскэтэр.

Билиҥҥи туругунан былааннаах ньымынан, дьон олороруттар табыгастаахтарынан «Чураччы» совхоз Сылаҕыгар уонна «Мүгүдай» совхоз Мараланайыгар тутуллубут бириҥҥи квартиралаах дьиэлэр буолаллар. Ити дьиэлэр арболитынан тутуллубуттара. Бэйэлэриттэн туалеттаахтар, бириҥдэстэрэ бааннаахтаах, бириҥдэстэрэ ваннаалаах. Маралаайы тутуута бэйэтиттэн гараастаах. Ити икки тутуу тыа сиригэр дьон олорор дьиэлэрин тутуута туруоруллубут саҥа хаймыска «кантайгы харагаччылаарынан» буолалларынан уратылаахтар.

Сылтан сыл объектарга аргыс үлэлэр (отделочнай) хаачыстыбалара тупсаллыллар. Ол эрээри, «Агропромскаб» кыраасна булуутун уустугурдар.

Оройуон кэскилин быһаарыахтаах тутуулларга көрсүүлэр ыарахаттартан аҕыйахха тохтоотоххо итиннинктэр. Киһиттэн тутуулуга суох ханнык да боппуруос суох. Тэрээнин, техническэй, бырайыактыыр үлэлэр бүтэр үһүгар барыта мөкөстаҕа кини сыһыаныттан, кини сүрүҕэ тэбиниттэн, саалата кэлиититтэн тутулуктаахтар.

Н. БАШАРИН,
ОАПХ советын тутуута технадзора.

ОБО УОННА СОКУОН

(Бүтүүтэ. Инний 2-с стр. көр).

Бастаныгынан, бу предмети оскуолаларга үөрэтии хаачыстыбатын тупсарыахха. Ханнык эрэ быраабылалар баалларын туһунан эдэкис этэн аһарбакка, олор ис дьыҥнэрин быһаарыахха, инструкциялары кэһии туохха тиэрдэрин туһунан тиийиктиэ тылынан, холобурдарынан көрсиэххэ. Үөрэх дьылын устата сатаатар биирдэ бу предмети үөрэтээччилэргэ юристар кыттыылаах семинардары ыытыахха.

Иккиһиэн, оскуолаҕа правовой иитии системалаах оҥоруохха. Ол, биллэн турар, лекциялары аарыыны, бэсэдэлэри оҥоруону бэрэдэктээһин, тиһэтин быспакка ыытыы буолбатах, бу—барыы түктэри кастүүлэри—арыгылааһыны, сутуругунан охсуһуону, малга-салга үлүһүйүүнү, «фирмаҕа» сүгүрүйүүнү, о. д. а.—уэары утумнаахтык охсуһуу. Буруйу оҥоруу биригиниэлэрин үөрэтии буруйу оҥоруу личность идейнэй-волевой оттүгэн интиллиититтэн тутулуктааҕын туһунан этэр. Кытаанах позициялаах киһи хаҥдахтаах да уустук, ыарахан түгэннэргэ куһаҕан сабыдыалга охтубат күүһү бэйэтигэр булар. Оттон ити суох буоллаҕына, киһи бэрт мөлтөх да сабыдыалга охсуллар, буруйу оҥоруута бэрт кэбэҕэстик тиийэр. Оҕону идейнэй-волевой иитии бары кыахтарын толору туһаныахха — киниилэри общественнай үлэнэн кизэнии хабыахха, спордунан дьарыктыахха, араас куруһуоктарга тардыахха. Маныаха общественнаһы, дьиэ-кэргэни киэнник ыытыныахха.

Ыччаты правовой иитии методикатын уонна стилин чочуйуохха. Ыччаттарга, үөрэнээччилэргэ бэсэдэлэри оҥоруу, кинилэрдиин көмөтүн улахан дьону кытта үлэлиирдээҕэр туспалардааҕын мэлдьи утуоттуохха формаларын эльбэтиэххэ. Холобур, атын сирдэргэ правовой дискотекалары, оскуолаларга олимпиадалары, «Төгүрүк остуоллары» ыыталлар. Тиһэҕэр, тыл уонна дьыала арахсыа суохтаахтар. Юридическай билии киһи бэйэтин итэҕэлиэн буолуохтаах. Оттон ол тыл уонна дьыала биирдэ силлиһэр түбэлтэлэригэр эрэ ситиһиллэр. Быстахтык ыллахха, оскуолаларга баар ЮДМ (милиция эдэр доҕотторо) үлэлэрин уларыта тутуохха, куолутуттар эрэ буолбакка, дьиҥ чахчы наадалаах, туһалаах дьыалаҥнан дьарыктаналларыгар кыахта биэриэххэ.

Үөрэнээччилэри правовой иитии сорох проблемалара итиннинктэр. Олор быһаарыллыах тустаахтар. Быһаарбат буоларга, биһиэхэ бырааппыт суох.

Р. ИВАНОВ,
оройуон народнай судьуйата.

Олох-дьаһах дьиэтин инстэниньэгэ ыччат наставника Варвара Степановна Сторожева инстэнэрин таһыгын таҥас кырыйыытыгар эмиэ дьоҕурдаах. Бастыг инстэниньэг сыл уон биир ыйыгар 11 тыс. 776 солкуобай суумалаах үлэни толорон, тустаах былаанын 2 бырыһыан аһарда.

Снимокка: (хаҥастан) ыччат наставника В. С. Сторожева эдэр инстэниньэгиэргэ С. П. Пудоваҕа уонна Т. И. Оконешниковаҕа сүбэ-ама биэрэр.

П. Оконешников фотота.

Биһиэхэ эпиэттииллэр

х х х

Хаһыат бу дьыл сэтинньи 24 күнүнээҕи нүөмэригэр Мырылаттан Е. Егасов **«Өрүһүйэ охсуохха»** диэн критическай заметката бэчээттэтиитэ. Онно автор «Сардаҥа» фермата тымныыстын, нуостата ууламмытын, эбии аһылык быста-быста оҥоһулларын туһунан суруйбута. Онуоха отделение управляющайа **В. И. Федоров** маннык эпиэттээтэ:

«Сардаҥа» фермаҕар ордук ыаннык турар етте уулаах буолбута хаһыс да сыла. Билиҥҥи хотоҥҥо турба тардыллан, уу камиттэн-камигэр таһырдьа бырахтарыллар. Борооску турар етте үчүгэй.

Хотоҥҥо кураанах турбут иэстэҕэ 50 тыһаҕас киллэриллиэ. Билиҥҥи оно соотоох температурнай режим олохтоонно.

«Сардаҥаҕа» күнүгэ 6 тонна кеоньербо күн ахсын тиһиҥин быспакка оҥоһуллар. Онуоха эбии биирдии сүөһүгэ күнүгэ ортотунан 20-25 кг кормоцех бородуукуйата бэриллэр буолла. Онон ыаннык да, борооску да ырыгаччаһына тохтотулунна.

Отделениеҕа гидропоннай нуох үүнэйиҥи сиэтии саҕаланна. Билиҥҥи туругунан 12 центнер аһылык ити көрүнэ сүөһү айаҕар тиэрдиллиэ. Пенсионер Д. Д. Петров нэһиилэнньэттэн ас тобоҕун хомуйуута сыһыарылларыгыта, Бороскулар ити аһылыгы сии тураллар.

Субуотуннуктарга 17 тонна былыыр хостоонно, ону сүөһүгэ сиэтии саҕаланна. Сотору кэмнэн сүөһү аһылыгын рационугар былаҥы эбэр былааннаахпыт».

х х х

Хаһыат бу дьыл сэтинньи 21 күнүнээҕи нүөмэригэр Арылаахтан И. Каженкин **«Монтерга наадыйабыт»** диэн заметкатыгар «Агропромэнерго» директора **Е. С. Макаров** маннык эпиэттээтэ:

«Арылаахха сыһыарыллыбыт монтер Г. Владимиров үлэтин кыайбатаҕынан ууратылынна. Кини оннугар Е. Пономарев аналанна».

БААРЫ БАҺЫНАН ТУТТУНУУ

Техникаҕа сыһыан туһунан

Сүөһүгэ бары совхозтарын отделениеларыгар уонна 5 предприятиеҕа автотранспортнай техниканы үлэлэтии, өрөмүөннээһин хаачыстыбатын, техническэй хаачыйыы, харайыы уонна уматык-оҕуруох матырыйаалларын туһаныы туруктарыгар техническэй көрүү ыытыллан түмүктэнэ.

Көрүүнэн 450 трактор, 319 автомашина уонна 710 единица тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын хабылыннылар. Ол түмүгэр трактордар үлэҕэ бэлэмнэрин коэффициена 61 бырыһыаҥҥа, оттон автомашиналар гиэнэрэ 68 бырыһыаҥҥа тэҥнэһэрэ кэһүнэ. Бу оттүгэн «Мүгүдай» совхоз техникатын туруга атыттардаабар арыый ордук. Оттон «Мындаҕаайы» совхоз парката саамай намыһах көрдөрүүлээх.

Улахан болҕомто тыа хаһаайыстыбатын техникатын харайыы туругар уурулунна. Хомойуох иһин, харайыы туруга быстар мөлтөх, урукку сыллартан ханнык даҕаны хамсаабын суоҕа кэһүнэ. Бу улахан экономическай суолталаах үлэҕэ урукулуу сыһыаны совхозтар директордара тохтото кииртэр. Суолта бэриллибэтин түмүгэр ньыматынан инженердэр, механиктар, салаа атын специалистарын эпиэтинэстэрэ сиэрэ суох наматылыынна. Ити салайааччылар үксүгэр хамнастаах үлэлэринэн дьарыктамматтарын түмүгэр техниканы саппаас чаанынан хаачыйыы, дьиҥнэн ыллахха, дьаалатынан үһүннарыллар. Ол да иһин көрүллүбүт 710 тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын, 123 тракторы уонна 95 автомашинаны консервацияҕа туруоруу стандарт көрдөбүллэриҥэр эпиэттээбэт. Оннооҕор технииканы судургутук түөрт чуурнаҕа көтөхтөрөн туруоруу, күһүҥкү бадараанын, буорун-сыһыны ыраастаанын курдук элементарнай көрдөбүллэр тутуһуллубаттар. Отчуоттарга көрдөрүллэр техника хараллыахтаах 17 анал площадкаларыттан сыччах 3-тэрэ эрэ, ону даҕаны улаханнык тутуспатахха, көрдөбүлгэ эпиэттиир. Площадкалары аналларынан туһаммат буолуу буоруулаах практиката салаҥар. Сорохторо бэрт кыраттан иҥнэн ситэриллибэккэ тураллар. Кэнники 2—3 сыл устата анал үлэһиттээх площадкалары, сарайдары тутар туһунан оҥоһуллубут эльбэх дьаһаллар толоруллубаттар. Бэрэбиэркэ кэмигэр эльбэх ахсааннаах техника хаар анныгар, ыал дьиэтин таһыгар турар буолан биэрдэ. Дьиҥнэн, оннук хараллар техника айгыраанына улахан. Холобур, 23 тыс. солк. сыаналаах синластиир КСК—100 комбайн, куһаҕаннык тутулуннаҕына, сезон устата 4 тыс. солк. бэйэтин ресурсатын сүтэрэр.

Быйыл тракторлары кэнүлэ суох суйдаан ылыы 8 түбэлтэтэ таһаарылынна. Ол иһигэр «Якутмелиоводстрой» трест ПМК-гар 3. Субуруускай аатынан уонна «Мындаҕаайы» совхозтарга—2-лии. Онон туһаннаах салайааччыларга тономмут технииканы чолугэр түһэриигэ болдьохтоон туран предписание оҥоһулунна. Уопсайынан, техникаҕа куһаҕан сыһыаннарын иһин кэнкэ салайар специалистарга 1440 солк. суумалаах начет оҥоһулунна. Ол эрээри сорох салайааччылар, холобур, «Мындаҕаайы» совхоз директора т. Чичигинаров В. П. итинник сокуоннай дьайыылары, үрдүкү салайар органнарга туруорсан, көтүттэрэ сатыыр суолта турунуулара ейдоммот. Биллэрин курдук, «Мындаҕаайы» совхоз осео былырыыгы технииканы суйдаанын иһин народнай суукка эпиэттээн турар.

Совхозтарга тракторлар, прицептэр ангардарыттан ордуктара госномер знака суох туһаныллаллара арылынна. Бахсы Толоонугар оннооҕор нүөмэрэ суох автомашинаны үлэлэтэллэрэ тутулунна.

Бухгалтерилэр техника үлэтин учуоттаабыннара эмиэ олус мөлтөх. Техническэй документациялары толоруу көрдөбүлгэ ырааҕынан эпиэттээбэт. Сыл ахсын ирдэнэр сүрүн техсредстволары инвентаризациялаабын үксүгэр көрбөнө да эрэ куолутуттар ыытыллар.

Уматык-оҕуруох матырыйаалларын кэмчилээбин режимэ тутуһуллубат. Автозаправка пууннарын реконструкциялаабын былаана тохтон иһэр. Бары кэриэтэ пууннарга учуоттуур приборлар суохтар, бензоколонкалар техническэй көрдөбүлларэ эпиэттээбэттэр.

Карл Маркс аатынан совхозка, быстах бэрэбиэркэ көрдөрбүтүнэн, автотракторнай парканы техническэй хаччыйыы тэриллибэт. Өрөмүөн ханнык даҕаны былаан-графига суох ыытыллар. Ол даҕаны техника саахалланнаҕына эрэ. Бу совхозка өрөмүөннүүр - техническэй предприятие дуогабар бааһынытынан көрөн, оноорон биэрбит 21 тракторыгар тулуйуллубат көтүмэх сыһыан таһаарыллыбыта бэрэбиэркэнэн арылынна. Ол курдук, өрөмүөн сорох көрүнэрэ ыытыллыбатахтар, бэл, ардыгар судургу оҕуруохтааһын даҕаны оҥоһуллубатах. Оттон толобур буоллаҕына, мүгүтүүр үрдүк кэрдиҥнэн оҥоһуллубут. Ол иһигэр, холобур, алтыныыга төрүт даҕаны үлэлэммэтэх үлэлэргэ предприятие харчыны устан ылбыт. Бу—приписка. Онон оройуон наадыйа инспекция калэр оттугэр өрөмүөннүүр-техническэй предприятие үлэтин хаачыстыбатын анаанминээн көрөргө быһаарда. Таарыччы аҕыннахха, бу боппуруос райсовет исполкомугар көрүллүүтүгэр, ОТП уонна Карл Маркс аатынан совхоз кылаабынай инженердэрэ т. т. Кавейкин Н. Н. уонна Сысолятин А. Н. билэ-билэ кэлбэтэхтэр.

Түмүктээн этэххэ, технииканы государствоттан кэлтэйдии көрдүү олоруу тохтотуллуоҕа. Хаһаайыстыбалар сүрүн средстволарын бэйэлэрин үптэриэгэр атыылаһар буолуохтара. Онон техниканы сыһыан эмиэ төрдүттэн уларыйыахтаах. Биириэмэ көрдөбүлэ оннук.

Д. ТРОФИМОВ,
гостехнадзор оройуоннааҕы инспекциятын начальника.

ЗАГС 70 СЫЛА

Советскай былаас бастакы күннэриэҕэр дьаһаллардыттан биирдэстэриэн гражданскай турук акталарын суруйуу органнарын тэриллиитин туһунан Декрет буолбута. Ол 1917 сыл ахсыннаа 18 күнүгэр тахсыбыта. Ити кэмтэн оҕо төрөөһүнүн, киһи өлүүтүн, кэргэннии буолуу, аатыгар, араспаанньаны уларытыы, оҕо аҕатын быһаарыы документнарын ЗАГС органнара толороллор. Кинилэр үлэлэрэ кэргэннии буолуу уонна дьиэ-кэргэн кодекстарынан сүрүннэллэр. Кодекс аан бастаан 1918 сыл балаҕан ыйыгар ылыллыбыта, 1968 сыллаахха уларытыллан туспарыллан таһаарыллыбыта.

Архив документнара көрдөрөллөрүнэн, Советскай былаас бастакы сылларыттан 1927 сыллаахха диэри ЗАГС үлэтин ороҥуонга райисполком секретаря толорбут, онтон кэлин нэһилиэктэр Советтарын исполкомнарын секретардарыгар эбээһинэс быһыытынан суктэриллибит. 1939 сыллаахха ис дьыала ороҥуоннаах отделыгар ЗАГС бюрота тэриллибит. Кини иккки үлэлиттээх эбит. Онно ор сылларга Н. А. Петров уонна Н. А. Дьяконов үлэлээбиттэр. 1960 сыллаахха бюро туспа ааҕарыллан райсовет исполкомун отделын быһыытынан бигэргэтиллибит. Сэбиэдиссэйинэн өссө 1952 сыллаахтан бюро делопроизводителинэн үлэлээбит М. Р. Решетникова бигэргэтиллибит. Чуолаан, ити кэмтэн ыла акталар суруллуулара толору баар буолбут уонна сүтэриллибэккэ-оҕоруллубакка харалларыбыт. (1925—1952 сс. акталар архивка суохтар).

ЗАГС ыытар бары үлэлэрин хаачыстыбата сельсоветтар исполкомнарын секретардарын итиннэхэ сыһыаннарыттан быһаччы тутулуктаах. Ороҥуонга 1984—1986 сылларга ыллаа ортотунан 490 оҕо төрөөбүнэ, 178 кэргэннии буолуу, 149 киһи өлүүтэ регистрацияланнылар. Арахсыы дьиэ-кэргэн 0,5 бырыһыанныгар тэҥнэстэ. Отдел сылга ортотунан 200 ааас сайабылыанньаны быһаарар. Итиннэ законодательствонан быһыллыбыт болдьохтору тутуһуу ордук ирдэнэр буолла, документнары толоруу болдьоҕун халбаҥа суох тутуһуллар, сыыһа-таҕыста суох толоруллар буолла.

Ол эрдэҥи ЗАГС отделын үлэтигэр билигин да итэҕэстэр-быһаҕастар суох буолбатахтар. Быстахтык ыллаахха, кэргэнни буолуу актатын эбэтэр оҕо төрөөбүнүн свидетельвотын толоруу, ону туһаннаахтарга туттарыы—улахан үөрүүлээх событие, бу хас биирдии советскай киһи бэйэтин төрөөбүт государствотын кытта быстыспат ситимнээҕин кэрэһэлиир күн. Ол бэйэтин аналыгар дьүөрэлин үөрүү-көтүү, үрдүк өрө көтөҕүллүү былыытыгар-майгытыгар ыытыллыахтаах. Ол биһиэхэ кыаллыбат. Сельсоветтар исполкомнарын секретардарыгар, дьиэ-уот кыараҕанынан туспа хос бэриллибэт, ити церемониялаҥ туһаарга музыкальнай инструменнар суохтар. Кыаллара буоллар, эдэр кэргэннилэри медицинскэй, юридическай консультацияҕа хабыы хайаллаах суол буолуох этэ. Ол эмиэ суох. ЗАГС отделыгар дьон аттарын уларыттараары, саастарын чуолкайдаары, төрөппүттэрин, о. д. а. аймахтарын туһунан туоһулаһаары, о. д. а. тус бэйэлэригэр эрэ сыһыаннаах наадаларынан кэлэллэр. Оттон онуоха секретарь кинилэри кытта бүөмнээн кэпсэтэригэр миэстэтэ суоҕа эмиэ маҥнайы үөскэтэр. Иннинэ оттугэр бу учуоттаныы наада. Олохтоох партийнай, профсоюзнай, комсомольскай органнар кинилэр үлэлэригэр болҕомтолоохтук сыһыаннаһаллара, көмөлөһөллөрө эрдэйиллэр.

О. ПОПОВА,
райсовет исполкомун ЗАГС отделын сэбиэдиссэйэ.

Аҕаааччы санаатын этэр

Буруйу Моттойо сүгэр дуо?

Хайахсыкка икки сыл иһигэр иккки улахан тутуу баһаарга былдьаная күлүмүр буолла, тыһыынчанан солкуобайдаах ороскуот таҕыста. Быстахтык ыллаахха, кэлин оскуола умайбытыгар 24340 солк. трактороведение кабинета, 1480 солк. библиотека, 506,14 солк. детсад инвентара, о. д. а. умайбыттара. Баһаар буолбутун иккүө күнүгэр тиийбитим инвентаризация ыыта сылдьаллара. Тоҕо күүн, алтыныыта, ыыпатахтара эбэтэ буолла? Алы ис дьыала, госстрах үлэлиттээх кэлиэхтэриэгэр тиийбэккэ инвентаризацияны ыыппыттара сөптөөх дуо? Мин санаабар, сыыһа.

Мин 1976 сылтан 1982 сылга диэри оскуолаҕа завхозтаабытым, ол кэмигэ оскуола балансатыгар 243 тыс. солк. турар мал-сал баара. Ол барыта хайдах списаниеҕа таһаарыллан хаалбытай? Дьиэ-уот бу дойдуга тиийбэт, көтүрэн, специалистарга сатардан тутан биэрэр тоҕо кыаллыбатаҕай? Мин санаабар, эпиэтинэстэн куотуу курдук. Ааспыт да өттүгэр кулуун дьиэ умайбытыгар ким да сэмэҥ-буруйга тардыллыбатаҕа; онно тиийэн билбиттэрэ, кулуун совхоз даҕаны, культура отделын даҕаны балансатыгар суох аатырбыта. Ити эмиэ өйдөмнөт.

Итиэннэ ыйытыахтын баҕарабын: государственнай дьиэлэр списаниеҕа таһаарыллан баран умайан хаалларыллыахтарына, ким эпиэттиэрий?

Н. ЛУКИН.

Оскуолаҕа үөрэнэбит

САХА АССР. Бу үөрэх-көтөх мичилиисит уолчааннар уонна кыысчааннар Булуу ороҥуонугар Хара Уулаах орто оскуолатыгар үөрэнэллэр. Оскуола хас биирдии кылааһа 15—20 үөрэнээччилээх, бука барыта 168 оҕо үөрэнэр. Оскуоланарын бүтэрдэхтэринэ кинилэр туох-туох идэлээх хайдах дьон буолуохтарай? Хас биирдиилэрин иннигэр тыһыынчанан суоллар арыллан тыргыллыахтара: сорохторо үрдүк үөрэх заведениелэрыгар итиннэ техникумнарга киирэн үөрэхтэрин салгыахтара, атыттара бэйэлэрин торуттуус национальнай дьарыктарга—табаны иитиигэ, булка, балыктаһыыҥа—аныахтара. Ону оҕолор бэйэлэрэ талыахтара.

Снимокка: уруок кэмигэр.

Р. Подэрин фотота.
ССТА фотохрониката.

Семен Ильич ЖИРКОВ

1987 сыл ахсыннаа 21 күнүгэр Якутскай куораттан үйэн ыарахан ыарыыттан СССР Чилиэнэ, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Саха АССР үтүөлэах тренерэ, РСФСР «Урожай» ДСО бочуоттаах чилиэнэ, республиканскай суолталаах персональнай пенсионер Семен Ильич Жирков өлүө.

С. И. Жирков 1920 с. Чурапчы ороҥуонугар урукку Амчаҕар нэһилиэгэр дьаданы баайынай кэргэнигэр төрөөбүтэ. Билигэ-кэрүүтэ тардыылаах ыччат 1940 сыллаахха Чурапчытаабы педагогическай училищены ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ, учуутал дипломнаах Хоту Муома ороҥуонугар тиийбитэ уонна оскуолаларга, үөрэх ороҥуоннаабы салаатыгар үлэлээбитэ. Кини суоставах сэрии сылларыгар Улуу Кыайыыны айыныылаах үлэтинэн уһансыбыта.

Дойдутугар эргиллэн кэлэн баран Семен Ильич Кытаанах, Хайахсыт сэттэ ыллаастаах оскуолаларыгар директорынан, үөрэх ороҥуоннаабы салаатыгар сэбиэдиссэйинэн, Чурапчытаабы подучилище кэтэхтэн үөрэнэргэ отделениетын сэбиэдиссэйинэн үлэлэтэлээбитэ.

1961 с. С. И. Жирков Е. И. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолатын директорын үөрэх чаастыгар солбуйааччынан үлэлии олордоруна ССКП райкома С. А. Новгородов аатынан интернат-оскуола директорынан ыытыта. Семен Ильич интернат-оскуола материальнай базатын кэҥэтиигэ, коллективы үлэҕэ түмүүгэ, үөрэнээччилэр бэйэни салайыныыларын сайыннарыыта дьоһуннаах үлэни ыытыта.

1964 с. интернат-оскуолаҕа директоры үөрэх чаастыгар солбуйааччынан үлэлии сылларыгар үөтөх-иитии үлэтин туспарыыта, үөрэҕи билии хаачыстыбатын, учууталлар методическай таһымнарын үрдэтиигэ үүс сыратын уурбута.

1969 с. опыттаах педагог бэйэтин таптыыр идэтинэн оҕо спортивнай оскуолатыгар нуучча батын отделениетын ыыта уонна онно ... сылларга тренердээбитэ.

С. И. Жирков өр сылларах айымныылаах педагогическай уонна тренерскэй үлэлэрэ үрдүктүк сыаналаммыта. Киниэхэ РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Саха АССР үтүөлэах тренерэ, РСФСР «Урожай» ДСО бочуоттаах чилиэнэ аттар ниҥэриллибиттэрэ, «Үлэҕэ туйгунун иһин», «1941—45 сс. Аҕа дойду сэриитин сылларыгар кылбизиисэх үлэтин иһин», хас да юбилейнай медалларынан наҕараадаламмыта.

Саха тылын уонна литературатын толоннооох пропагандыа саха тылын төрүт аатларын уоратыгэ улахан научнайчинчийэр үлэни ыытыта, саха литературатын тематыгар хас да научнай ыстатыйаны суруйбута.

С. И. Жирков ССКП райкомун чилиэннэнэн, ороҥуон Советын депутатынан хаста да талыллан сылдьыбыта.

Активнай общественник, бастыҥ пропагандист, лектор, принципиальнай коммунист, дириҥ билиилээх педагог, опыттаах тренер, эйэҕэс табаарыс Семен Ильич Жирков сырдык мөрсүөн биһиги өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах хаалыаҕа.

ТАБААРЫСТАРА.

Болҕойун: елка!

Хонон турдах ахсын Саҥа дьыл быраанньыныыга чугаһаан, киһи тыына улам биллэр буолан иһэр—маҕаһыыннарга, о. д. а. сирдэргэ кэрэчээн харыйалар уон ааас уотунан дьиримнэһэ умайан, остуоруйалар геройдарын көрдөөх сырыыларын кэпсиир уруһуйдар ыйанан эрэллэр. Сотору кэминэн Саҥа дьыллааҕы харыйалар оскуолаларга, сорох үлэ коллективтарын актовай саалаларыгар туруоруллуохтара. Быраанньыныыктааҕы үөрүү-көтүү баһаар буруотутар күлүктэппэтин, саппаҕырбатын туһугар тутуу оҥоруохха наадатын туһунан өссө биирдэ санатыһыаҥыг.

Саҥа дьыллааҕы харыйа турар хоно иккиттэн итэҕэһэ суох ваннаах, тахсар аан ол-бу малларынан мэһэйдэтиллибэтэк буолуохтаах.

Харыйа бөҕө тирэхтэ, тулата исчиэнэттэн кыратА 1-дии метр тэйиччи туруоруллуохтаах. Түннүк сабыыта, көбүөрдэр, о. д. а. харыйаттан 2 метр тэйиччи буолуохтаахтар.

Саҥа дьыллааҕы харыйаны стационнай лаампаларынан сырдатыы бултуччулаахтык бобуллар. Харыйаҕа ыйаммыт гирляндалары, оонньуурдары уматыыга, сырдатыыга быстах электропроводкалар туһаныллыа суохтаахтар, кини уопсай ситимигэ предохранителлээх, штепсельнай розетка эбэтэр вилка нөҥүө холбонуллуохтаах. Маныаха 12 вольтаах лаампа көҥүллэнэр. Телефон, звоноктар проводтарын, ону тэҥэ мөлтөх, изоляцийта суох проводкалары туһаныы бобуллар.

Ити быраабылаары тутуһары сэргэ быраанньык ыытыллар сириэгэр иккиттэн итэҕэһэ суох огнетушители, уулаах биэдэрэлэри баар оҥорору умнумуохха. Уоту умулларыыга хаһыг таҥас эмиэ туһаныллыан сөп. Харыйаны киэргэтиигэ кумааҕы гирляндалары, маарыланы, целлулоиднай оҥоһуктары, баатаны туһанымыахха.

Быраанньыныыкка уоттан сэрэхтээх буолуу иһин эпиэтинэс тэриллэлэр, предприятиелар салаалаачыларыгар сүктэриллэр. Кинилэр олохтоох сельсоветтар исполкомнарын иһиэн тэриллибит комиссияттан, баһаарынай чаас үлэһиттэриттэн көҥүл, сүбэ-ама ылыахтаахтар. Быраанньык кэмигэр баһаарынай постар үлэлиилэрэ эбэһээтэлиннэй. Кинилэр быраанньыктааҕы үөрүү-көтүү кэмигэр уоту-күөҥү туһанымыы көрө-истэ сылдьыахтаахтар. Ол суоҕун түмүгэр ааспыт сыллаахха Мырыла Культуратын дьиэтэ умайбыта. Табахсыттар ордук сэрэхтээх буолуохтаахтар.

Итиэннэ барытын ыытаанахтык тутустахха быраанньыктааҕы үөрүү-көтүү елбөөдүйүө, норуот хаһаайыстыбатыгар ночоот таһаарыллыа суоҕа.

В. ГАРБУЗ,
госпожнадзор инспектора.

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

ССКП райкома, райсовет исполкома ССКП чилиэнэ, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Саха АССР үтүөлэах тренерэ, республиканскай суолталаах персональнай пенсионер

ЖИРКОВ Семен Ильич

үйэн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаннарын тириэрдэллэр.

РайОНО, интернат-оскуола коллективтара РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Саха АССР үтүөлэах тренерэ

ЖИРКОВ Семен Ильич

үйэн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эйэбит, аймахпыт, педагогическай үлэ ветерана

ЖИРКОВ Семен Ильич

үйэн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн табаарыстарыгар, биллэр дьоҥуҥар, дириҥник курутуйан туран, иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, аймахтара.

Одьулуун сельсоветын исполкома, 13 №-дээх СПТУ уонна орто оскуола коллективтара үлэ ветерана пенсионерка

ЕФИМОВА Елена Романовна

үйэн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, аймахтарыгар бэйэлэрин кутурҕаннарын тириэрдэллэр.

Таптыыр иэйбит, эбэбит, аймахпыт

ЕФИМОВА Елена Романовна

үйэн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн табаарыстарыгар, биллэр дьоҥуҥар, дириҥник курутуйан туран, иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, аймахтара.

БИЬИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, оҥоолор—21-265, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.